

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:	
Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

A lap szellemi részét illető czikkek a szerkesztőségnek az előfizetési pénzek a pénztárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatálnak küldendők.

A kath. autonomia.*)

A katholicizmusnak helyzete, a melyhez törvényeink, intézményeink a királyság megállapítása óta folytonosan simultak, a többi törvényesen bevett minden vallásfelekezetre különbség nélkül megállapított egyenlőség és viszonyosság mellett, megváltozott. A politikai tércu a rendi alkotmányt a felelős parlamentáris kormány váltotta fel, mely nem ismer sem állam-, sem uralkodó vallást, sőt objektív állást kellvén minden bevett vallás iránt elfoglalnia, igen természetes azt a jog- és igazgatási kört és szerepet, melyet az előbbi rendszer kormánya betöltött, a megváltozott viszonyok közt be nem töltheti. E körülmények kijelölik ránk katolikusokra nézve is az irányt, melyet a lényegesen megváltozott viszonyok közt követnünk kell, vagyis, hogy egyházunk világi vonatkozású ügyeire nézve autonómiát kérjünk.

E nagyfontosságú kijelentéssel indokolta az ország hercegprímása a kongrua és autonomia fölött tanácskozó 15-ös bizottság első értekezletét megnyíló beszédében a kath. autonomia szükségének többé már elodázhatlan voltát.

Arany szavak, melyek minden figyelemre méltók s melyek két nagy igazságot konstatálnak kétségbevonhatlanul. Azt, hogy a jelen viszonyok között a katolikusok önkormányzati szervezkedése immár a legaktuálisabb kérdés, mely mielőbb megoldást igényel és hogy a magyar kath. főpapság az eszmét egész odaadással karolta fel s törekedik azt meg is valósítani. És méltán!

Ma már ugyanis uralkodó vallásról beszélni, legalább is meghaladott időpont, melyért minden küzdelem hiábavaló volna, de a szabad egyház a szabad államban való elmélet is nem egyéb a gyrémnél, mivé a gyakorlat avatta — valóságos képtelenség nálunk.

Nines tehát egyéb választás, mint az, hogy az egyház az állammal viszonyában közmegegyezésre jusson, mert az a tényleges fejlődéssel egyszersmind legösszegegyeztetetebb és az alkotmány keretéből is leginkább beilleszthető. Az bizonyos, hogy az egyház és állam közötti viszony bármint alakuljon, a kath. hierarchikus szervezet mellett mindig hullámszökhöz leendő kitéve és az összetartás állandóságára gondolni lehetetlenség.

Ennek a kikerülése végett van többek között szükség a kath. egyháznak autonómiára, melyben a világi elemnek

*) A „Magyar Ujság” után közöljük ezen aktuális érdekű kiváló czikket. Szerk.

jogokat kell biztosítani, hogy adandó alkalomkor hatalmi jogkörével ellensúlyozni képes legyen a kormányzat egyházpolitikájának oly gyakran felmerülő kapkodásait és az idegen elemek bujtozásait.

Nézetem szerint ugyanis a kath. autonomia hiánya volt oka azon szomorú jelenségnek, hogy a világi status ez ideig a kath. ügyek iránt érdeklél nem viseltetett, ezeknek nem-hogy védelmére kelt volna, hanem inkább azok iránt hidegséget, részvétlenséget, sőt nem egyszer ellenszenvet tanusított, azt mondván: „Védjék az egyházat és ennek ügyét a papok, ez az ő kötelességük, mert a világiaknak ugy sinez az egyházi dolgokba beleszólásuk.”

Örvendetes jelenség, hogy a kath. egyház hívői közül is már igen sokan belátták, hogy a jelen viszonyok között szerfölött szükséges, sőt elodázhatlan a kath. autonomia kérdése, mely ma ugyszólva a levegőben van; szóbeszéd tárgya az a társadalomban és parlamentben egyaránt, a hívek lelkiismeretét folytonos lázban tartja; a papság körében örökös izgalom kufforrása.

De azoknak, a kik a kath. autonómiát akarják, mindig számot kell vetniök az egyház hierarchikus szervezetével, mely megváltoztathatlan alapon nyugszik. Nem is lehet, véleményem szerint, ma már egyházszerkezetiellenes velleitásoktól tartani, mert tapasztalatból igazat kell adnunk Apponyi Albert gróf azon kijelentésének, hogy: „Azoknak a korlátoknak tudata, melyek közt a kath. autonomia működésének mozognia kell, mélyen belement a közvéleménybe. Tehát semmi aggodalomra ninesen ok, hogy a kath. egyház hierarchikus szervezetével össze nem egyeztethető velleitások támadnak, mindig meg van a remedium abban a jogban, mely a kath. püspöki kart, mely a főkegyurat megilleti a szervezés létrehozása és a szervezés megerősítése körül.”

A mi pedig a létesítendő kath. autonomia szervezetét illeti, a katolikusok az ugynevezett helyi autonómiával nem lehetnek megelégedve. Egyedül az országos autonomia van és lehet hivatva, hogy szolidáris alapokon nyugvó viszonyt állandósítson az egyház és állam között: az iskolákat a modern követelmények szerint ugy rendezze be, hogy azokban a vallásitanítás méltó helyet találjon; az egyházi vagyont idegen invázió ellen biztosítsa; az alapítványok és az egyetem azon része fölött, mely kath. alap rendeltetésűkhöz képest intézkedhessék; az egyházi nagyobb javadalmak betöl-

tésénél berutatasi joggal birjon s azon javadalmak kezelése fölött ellenőrző felügyeletet gyakoroljon,

A létesítendő autonomia működési terére és jogkörére nézve ugyanis figyelmen kívül nem hagyhatók a következő körülmények.

Már midőn a ker. egyház üldözött volt s a katakombákban élt: támaszát, erejét a hívekkel való közös működésben, védelemben és támogatásban kereste és találta. Csak midőn az állam szövetségésbe lépett az egyházzal, kezdett mindinkább szakadni az összetartás kapasa a papság és hívek között. A hívek helyét az állam foglalta el; tehát elfoglalta azon jogokat is, melyeket a hívek az egyházi köllügyekre gyakoroltak.

A helyzet, mely 15 századon át folytatta fejlődését, az új állammal szemben teljesen megváltozott. A betolyást az egyház ügyeire s ezzel kapcsolatban az uralmat, mely N. Constantin, N. Károly s utána a Frankok, majd a Hohenstaufok politikai törekvéseinek kalandszerű ábrándját képezte — az új korszak mint téves tant hirdet s önmaga mond le mind azon jogok és befolyásokról, melyeket az egyházra nézve a mult századoktól örökölt, midőn kodexben szentesített törvények által kimondja, hogy az állam elvált az egyháztól.

Az egyház tehát magára maradt épen úgy, mint az első századokban és így az elvesztett állami támogatás helyett híveinek oltalma alá helyezkedik épen úgy, mint az a kereszténység első századában volt. De ha a híveknek oltalmát, támogatását kéri és fogadja, igen természetes, hogy ennek fejében illő befolyást és jogtér ad mindazon ügyek kezelésébe és rendezésébe, melyek természetüknél fogva ezt megengedik.

Ezen befolyás és jogtér pedig csak az lehet, melyet eddig az állam gyakorolt az egyházi ügyekre.

Miután pedig köztudomásulag nálunk eddig az állam a) kezelte alapítványainkat, ellenőrizte az egyházi javadalmakat;

b) vezette iskolaügyünket;

c) lényeges részt vett az egyházi nagyobb javadalmak betöltésénél,

nagyon természetes, hogy az autonomia megalkotása folytán mindezen jogok az autonomiai testületre mennek át. Vagyis a kath. hívek az autonomia következtében

a) kezelni fogják önállóan, a papsággal közösen az összes alapítványokat, közösen ellenőrizni, kezelni, védeni fogják a templomi és papi javakat;

b) közösen vezetni és igazgatni fogják iskolaügyünket;

c) jogos és illető részt vesznek az egyházi javadalmak betöltésében.

Nem helyeselhetem tehát azt a felfogást, mely az egyházi javadalmak betöltését úgy, mint a vagyonkezelés jogát az autonomia daczára is az állam számára reklamálja. Nem helyeselhetem ezen felfogást egyszerűen azért, mert ezen jogot nem gyakorolhatja az állam a protestánsok autonomiájánál, nem gyakorolhatja tehát azt a katolikusok létesítendő autonomiájánál sem, annál kevésbé, mert a királyi patronátusra nézve teljesen közömbös, vajjon a miniszter terjeszti-e elő a kinevezendő javadalmakat, vagy a kath. autonomia.

Tó d o r J ó z s e f,
orsz. képviselő.

Az egér-menyasszony.

— Népmonda. —

Finnből fordította: Pál A.

Volt egyszer egy király és annak volt három fia. Az apa a két nagyobbal igen jól bánt, de a legkisebbet mindig csufolta, elnevezte eserebogárnak, fajankónak, s mindenféleképpen a mi csak a szájára jött, végre pedig beadta kőzkatonának.

Igy éltek éldégéltek, míg a gyermekek felnövének, ekkor a király elhatározta, hogy megházasítja őket. Magához hivatja mind a hármukat s így szól nekik: „Menjete leánykérőbe, s holnap mikor az óra kilenczet üt, mindeniknek menyasszonya legyen.“ A fiuk hallván a parancsolatot készülni kezdenek a leánykéréshez, el is indul a két idősebb testvér és pedig esmos szekérral és lóval, mert adott az apjuk lovat, szekeret, szóval mindent jót, a legkisebbnek pedig semmit sem. El is megy a legidősebb fiu és eljegyzi magának a miniszter leányát; a középső eljegyzi a szenator leányát, s örvendett is, hogy megkapta a leányt, de a legkisebb ezeknél alább valóra gondolt.

„Nekem apám semmit sem adott — gondolá magában, hova tudhatnék én leánykérőbe menni, hiszen én senkinek sem kellek.“ De mégis elment hazul, mert azzal sem ért volna semmit, ha otthon marad, elindult tehát az erdő felé; ott egy darabig barangolt majd ide, majd oda, a nélkül, hogy tudná merre jár. Megy mendegél a mig csak mehetett, s hát egyszer egy kunyhóhoz érkezik.

Arra felé indult tehát, hogy magát ott kipihenje. A mint oda érkezik az ég alatt senkit sem látott mást benn, mint egy eget, mely az asztalon üldögélt. A fiu nem sokat tündöött emiatt; azt gondolta: a háziak kimentek az erdőbe, a hol valószínűleg dolgozunk van.

Bemegy tehát minden gondolkodás nélkül a kunyhóba, de alig ül le, az egér megszólal és azt kérdi: Hova mégy te szegény ember? A fiu csodálkozva néz arra felé és azt feleli az egérnek: Te az én utamat se megnem akadályozhatod, se elő nem mozdíthatod, miért akard tehát tudni, hogy hova megyek? Mégis csak mond meg no, hogy hová méssz — folytatá az egér, bátha mégis segíthetnék rajtad valami képpen, hiszen néha a legkisebb is segíthet másokon. A fiu látván, hogy az egér komolyan és értelmesen beszél, megörvendett és azonnal így szólott neki: „Leánykérni indultam, aztán ha kapok egyet, el is veszem.“ „Hát bizony végy el engemet“ mondá az egér és az asztalfőhez közeledék, hol az idegen ült. Ez a beszélgetés oly kedves bobó volt, hogy a fiu nem tudott nevetés nélkül a dologra gondolni; hanem mivel eszébe jutott a hazatérés és atya parancsa, felbagyott a nevetéssel és így elmélkedett: „No, ha engemet eserebogárnak neveznek, én is eserebogár menyasszonyt viszek nekik, azt biz én.“ Ily módon megfontolván a dolgot, elfogadta az eget menyasszonynak és azonnal el is jegyezte. Az éjjel ott töltötte menyasszonya kunyhójában, reggel eljött az egér, felköltötte és meghagyta, hogy idejében menjen haza, a

mint meg volt határozva, nehogy a más két testvértől elmaradjon. A fiu el is indult, elbucszott az egértől és vissza is érkezett a várba, mielőtt a más két testvér haza került volna. Ott megvárta míg ők is megérkeztek, s akkor együtt bementek a királyhoz. Ott mindeniknek megvolt maga helye érdeme szerint. A legidősebb legfelül ült, a középső mellette és a legfiatalabb, kit eserebogárnak neveztek, mindnyájakon alúl. Mikor a fiuk leültek, kérdezte a király: No megvan a menyasszony? Meg, felelék ezek. Jól van, mondja a király, és kérdezte az elsőtől: Te kit jegyeztél el? A miniszter leányát felelé ez. Hát te fiam kit? kérdezte a második. A szenátorleányát, felelé a második. Hát te, kérdezte a király a legkisebbik fiát, te eserebogár, hát te kaptál-e menyasszonyt? Kaptam felel a fiu. Igen, kaptál te! ugyan hol kaptál? kérdi az apja. Az erdőben. Hát az erdőben kit? mondá a király. Hát a miye van az erdőnek azt adja az erdő, felel a fiu, kitérőleg apja szavára, mert nem merte megmondani, miféle menyasszonyt kapott. Oh, te, te, mondja a király hallván ezt, — a eserebogárhoz eserebogár beszéd illik; menj utadra, ilyen-amolyan, s ne kerülj szemem elébe a míg nem hívatlak. A fiu úgy tett, mint apja parancsolta; elment vissza a hadseregbe, hol az előtt volt, és szolgált tovább éppen mint az előtt. Telt az idő, étek öldégéltek egy darabig, mikor megint az apjához kellett mennie. Elis indul rögtön, de a meghatározott sorban ülve a két testvére már az apjuknál volt, mikor ő megérkezett a várba. A király nagyon komoly volt, végre így adta eléjük szándékát: No, fiaim, most menjete el, látogassátok meg menyasszonyotokat és holnap reggelre, mikor az óra kilenczet üt, mindenik hozzon egy palack sört a menyasszonya föztéből, hogy lássam, melyik tudja legjobban végezni a házi teendőket. A fiuk ezt hallván, eltávoztak apjuktól; a máskettő elment menyasszonya palotájába, a legkisebb pedig, a eserebogár fia, elindult az erdőbe az egérhez. Itt elbeszélte atya kívánságát, hogy mit parancsolt most nekik.

No, az nem valami nagy baj, mondja az egér, korán reggel készen lesz a sör, bátran nyughatól ettől, kedves völegényem! A fiu, kinek ez a biztatás igen tetszett, el is ment nyugalomra, az egér pedig mikor látta, hogy völegénye már alszik, kiállott a lépcsőre s kikiállott: Engedelmes szolgálaim, jöjjetek ide, beszédem van veletek! Erre előjöttek az egerek, az egész udvar megtelt velük. Midőn már mind együtt voltak azt kérdezték az egerek tőle: Szolgálatra hívtál-e asszonyunk, vagy nem? Szolgálatra, felel az egér gazdasszony, menjete el, szolgálaim, hozzatok a városból nekem malátá lisztet és komlót, reggelre sört kell készíteni.

Erre lett aztán most hirtelen sürgés, forgás. Az egerek elkezdtek nyüzsögni, ezinczogni, menet közben, egysen maradt hátra s hamar vissza is tértek, ki malátát, ki komlót, ki egyebet hozott s egy egész nagy csomót halmaztak össze asszonyuk előtt. Mikor megvirradt, az egér felkeltette a királyfit s mondá: Keij fel, indulj hazafelé! a más két testvér már ott van eddig. S étellel, itallal ellátván völegényét, kezébe adta az éjjel készített sört, hogy vigye el a királynak megizlelni, a mint megvolt rendezve. A fiu átvévén a butéliát, elindult menyasszonya házából és még bátyjai előtt megérkezett atya várába. Ott várakozott megint, míg a mások is megérkeztek a butéliákkal, s akkor együtt atyjukhoz mentek. Mikor mind együtt voltak, kérdezte atyjuk: No fiaim,

hozzatok-e sört menyasszonyotoktól? Hoztunk, felelték a fiuk és a két nagyobb adott atyjának egy-egy kortyot a drága butéliából, hogy kostolya meg milyen sört tud készíteni menyasszonyuk. De mi történt? Olyan volt az esupán, mint a meleg víz, közelse volt olyan mint a király kívánta volna. Minthogy az apjának nem tetszett egyik itala sem, azért a legkisebb fiához fordult s kérdezte: Hát te hoztál sört, te eserebogár? Hoztam, felel ez, kikapván a butéliát kebléből s midőn a sörös pohárba töltötte, habzott és nem tudott az egész benne maradni, olyan finom volt. A király szájához viszi a palackot, de ez egészen másféle volt, mint a két előbbi volt; s úgy tetszett neki, hogy még soba sem ivott, annyira jó volt és úgy izlett az ital. A fiu ismét teli tölti apjának a poharat és ez elfogadta a másodikat, s el a harmadikat is, végre az egész butéliát kiürítette.

Végre még meg is dicsérte fiát és tudakozódott menyasszonyáról, hogy ki az, ki ily jó sört tud készíteni, de a fiu kitérőleg válaszolt beszédre és az felelte, mit először.

Miye van az erdőnek, azt adja, atyám! — Eltávozván apjuktól a kisebb fiu a katonasághoz ment, ott jól evett, ivott és lefeküdt, de nem sok idő múlva megint jött a hír a várból hogy menjen apjához, mert beszéde van vele.

Nem volt mit tenni, felkelt fektéből és elment apjához, a mint parancsolta. Mikor a várba érkezett testvérei már ott ültek a szabott rendben; a király intett kezével a megérkezőnek, hogy üljön le ő is, aztán így kezdett beszélni gyermekeinek: Holnap reggelre, mielőtt az óra eltti a kilenczet, hozzatok, fiaim, menyasszonyotoktól egy tenyérnyi széles lánczot fel, melylyel egy folytában háromszor lehesen váram egészen körül venni. Ezt hallván a fiuk, ismét elindultak a várból, hogy szerenesét próbáljanak a lánczozal; és pedig a két idősebb elment menyasszonyához, egyik a miniszter, másik a szenator udvarába, a legkisebb pedig a rengeteg erdőbe, hol az egér lakása volt. Az egér azonnal megkérdezte: Miféle járta vagy most, völegényem? A fiu megmagyarázta a dolgot, elbeszélvén apjának parancsát, hogy ilyen meg ilyen lánczot kell, hogy csináljanak a királynak, hanem ő ilyet sehonnan sem tud kapni. Ne aggódjál e miatt, válaszol az egér, nem valami nagy mesterség az, sokkal okosabb lesz, ha lefekszel, úgy is este van.

A fiunak tetszett az egér tanácsa, s le is fektűt mint először; az egér pedig megint kiment a lépcsőre, összekiálltotta szolgálait és mondá: Menjete el, mérjete meg a király várának kertületét, azután pedig hozzatok aranyat a városból. Alig hallották a parancsot az egerek, azonnal szaladtak dolgukra s egy-kettő már vissza is tértek egy nagy csomó aranyat halmazván a szoba padlására s hozzá is fogtak a láncz elkészítéséhez. Volt ott köztük kovács, mindentéle mesterember, volt pöröly, fuvó, hogy elég lett volna bármely műhelybe. Mikor viradni kezdett, a láncz már készen volt, s az egér azonnal fölébresztette völegényét, hogy gyorsan siesen haza, amint apja parancsolta. A fiu felkészült, hogy távozzék s kezdte felemelni a lánczot a földről, de nem bírta, mert igen hosszú és nagy volt. Erre az egér azt mondá: No, hagyd csak itt a lánczot, indulj el csak magadra, s mikor a városba érsz, ott a kapuban találsz egy öreg embert, kinek egy üveg és egy pohár lesz a kezében, és megkínál téged egy korty itallal, fogadd el az italt és idd ki a második poharat is, akkor ő oda adja neked ezt a lánczot s aztán el-

birod. A fiu úgy tett a hogy tanácsolta, elbuzosított az egértől, elindult itresen haza felé, mikor pedig a városhoz érkezett, már ott ült a kapuban egy ember, mint az egér mondta, egy üveg és egy pohár a kezében. Ez megkínálta egy kortyital a fiut s átadta a lánczot is, hogy vigye el. At is vette, de nem találta nehéznek; úgy tetszett mintha nem is lett volna semmi a kezében. Nagyon megörvendett tehát s jókedvvel indult haza a lánczezal és idejében megis érkezett az apja várába. A másikat testvér még nem volt ott, de nemsokára megérkeztek ők is és együtt indultak atyjukhoz. Először a legnagyobbat adta át a lánczot, mire a király azt parancsolta, hogy próbálják meg körül éri-e a várat, de félakkora sem volt, mint a vár.

No, mindegy volt ez is, a király nem haragudott meg, mivel a láncz különben jó volt, ha a mértéket nem is ütötte meg. Előveszi a középső is a lánczot, hogy nézzék meg, ki is nyújtja, de csak harmadrészt ütötte ki a megszabott mértéknek. Végre előveszik a legkisebb testvér lánczát, kinyújtják a vár körül, hát ez teljesen kiüti a mértéket, amint előre megvolt határozva. Ezen megörvendvén a király ismét kérdészködött a legkisebb fiu menyasszonya felől, hogy ki lehet az a gazdag és tudós leány, de a fiu kitérőleg válaszolt mondván: Az erdőből való az én menyasszonyom, azt adja az erdő, a mije van, atyám! Cserebogárhoz, cserebogár beszéd, felelte a király, menj dolgozdra, ha szükségem lesz rád, újból magamhoz hívatlak.

Mi történt most? A két öregebb fiu atyuknál maradt, a várban s lakásába vonult; a harmadik, a legkisebb pedig gyorsan esietett a várból és elment a hadsereghez, a hol szolgálatban élt. Ott pihent, épen egy nap szabad ideje lévén, midőn mint előbb jó hír a királytól, hogy menjén atyjához a várba, mert valami mondani valója van.

Nem volt mást mit tenni a parancsra elindul és meg is érkezik a várba, a hol a két testvér már együtt volt. A király parancsolta, hogy üljön le ő is, és kezdett fiainak beszélni mondván: Menjetelek el menyasszonyotok után s mutatassátok be nekem; mikor holnap reggel kilenczet üt az óra mind itt legyetek előttem. A két idősebb testvérnek nagy öröme szolgált ez az új kívánság, mert rájuk nézve jó volt, hogy a menyasszonyuk ismeretessé lesz, miért is azonnal értük indultak, de nem volt ám ily kedve a legkisebb testvérnek, hogy meglátják, ki az ő menyasszonya, mert olyan volt, hogy másoknak nem sok nézni valójuk volt rajta. De már nem segíthetett a dolgon, elindult tehát a szegény fiu az erdőbe az egérhez, mint azelőtt máskor. Mikor belépett a szobába, az egér ismét üdvözlé mondván: Isten hozott. Miben fáradozol most, kedves völegényem? Beszélj el nekem ügyedet. Eljöttem, hogy tégedet elvigyelek s bemutatassalak atyámnak, feleli a fiu. No, ha elvisz, én készen vagyok, válaszol az egér; maradj itt az éjjel, reggel induljunk. A fiu többet semmit sem szólt, hanem elment lefeküdt, s a házasságról töprenkedett és kezdte banni választását, és úgy elaludt, hogy fel sem ébredt addig, míg reggel az egér föl nem költötte. Kelj fel, mondá, itt már az elmenetel ideje, hanem én előbb bemegyek a lyukba a föld alá, hogy én is elkészüljek. Ezt mondván az egér, a szoba padlózatán lévő lyukba bebujt és ott maradt egy darabig. A királyfi pedig felöltözött a szobában, várta menyasszonyát, de még mind nem jött. Emiatt végre így kezdett

gondolkozni: Ugyan hová tűnhetett el az én menyasszonyom? Csakugyan tán nem volna nagy baj, ha ott maradna; szegény is lenne ilyenell atyám elébe állani; legjobb is volna, ha nem jönne elő. Ezen gondolatokkal lévén elfoglalva, észre sem vette mikor ült melléje az a gyönyörű szép leány, kinél szebbet nem látott.

Ki így szólította meg őt: Te idegen ember, mit ülsz itt az én szobámban? Várom a menyasszonyomat, felel a fiu. Hisz én vagyok az ön menyasszonya, feleli az egérből menyasszonyá változott, és oda nyújtotta a kezét a fiunak, de az annyira szemérmes volt, hogy még ujja hegyét sem merte megérinteni a szép leánynak, csak szegyenkezve ennyit mondott: Ne gonyolódjék velem, szép leány, nem kegyed az, az én menyasszonyom egy egér. Hát hiszen én vagyok az egér, válaszol a leány, s azonnal egérré változván, elszaladt be a nyílason a föld alá. Egy kis ideig ott maradván, ismét vissza jött a szobába, mint leány, de még sokkal szebb volt mint az előtt és megint köszöntette a fiut min: völegényét, de ez még egyre idegenkedék tőle és meg se mozdult helyéből, annyira esodálatsnak tetszett neki az egész dolog. A leány ekkor ismét visszavátozott egérré és elindult a nyílás felé, így szólván mentében a fiuhoz: Még csak egyszer változom leánynyá, ha ön akkor sem gondol velem, sohasem megyek el innen, hanem örökre egérnek maradok. Így szólván megint eltűnt a földbe s a fiu egyedül maradt. Így mult az idő egy darabig, a fiu azalatt mind csak a leány visszatéréséről gondolkozott, de se nem látta se nem hallotta. Majd egészen elszomorodott és ily forma gondolatai támadtak: En ostoba nem tudtam elfogadni azt a szép leányt, ha még egyszer eljönne s ha még megláthatnám, nem ereszteném el soha magamtól, sem jóban, sem rosszban. Míg ő ezeket gondolta, az egér ismét visszament a szobába leánynyá változva, de most még százszer ta szebb volt, mint az előtt; s hát a ház is, mely előbb egy korhadt erdei kunyhó volt abba a pillanatban királyi kastélylyá változik s az egérrerdő, mely körülvette, oly gyönyörű várossá, hogy Szentpétervár se különb. A fiu az egészről semmit sem látott, csak a leányhoz rohant, megölelte, össze-vissza csókolta örökös menyasszonyának fogadta, így kezdett vele beszélni: Jer velem most, kedves leány a mi házukhoz.

A leány felelt: No, mivel te királyfi vagy s én a mint látod királyleány, azért nem járhatok gyalog, hanem kocsiban illik járnunk.

Erre kiállott a küszöbre és parancsolta szolgáinak, kik az udvaron álldogáltak, hogy hámozzák fel apjának parádé lovait, mert azokkal akarok elmenni. A királyi csatlósok felhámozták a lovakat és előállították asszonyuk kocsiját minőt a királyfi soha életében sem látott sem nem hallott. Már minden készen volt az utra, csak éppen indulni kellett volna; de midőn a menyasszony felültében szemügyre veszi völegényét a ki oldala mellett ült, megállott abba a helybe, azt mondván: Nem indulok meg eu így önnel, mert hiszen katonaruhában van, ez nem illik sem hozzám, sem önhez, szerezek én ennél illőbb ruhát. Ekkor előhozatja a szolgálkkal apjának ünnepi kabátját, cipőit, kalapját és más egyéb ruháit, melyek oly fényesek voltak, hogy a királyfi apjának sem volt olyan, aztán völegényét felöltözteti azokba. Mikor ezzel készen volt, felült a kocsiba menyasszonya mellé és megindultak. Abban a pillanatban elkezdtek a harangok zúgni,

az ágyúk dörögni, a hangszerek zengeni és olyan öröm ri- valgás keletkezett mint király-járáskor szokott lenni. Az uta- zás gyorsan és szerencsésen folyt, az ut sokkal szebb és tá- gasabb volt, mint mikor a fiu erre jött: mikor csak keskeny erdei ösvény vezetett ott a hol most kocsival haladtak. Az utban semmi akadályra sem találtak, míg végre a vőlegény házához érkeztek. Itt a fiút nem ismerték meg a szép vőle- gény ruha miatt, de midőn végre magát f. lismertette, a ki- rály nagyobb tisztességben részesítette, mint a más két fiát, maga szolgált fel nekik és sürgölődött körülettük, mint az előtt tette más két fiával, a menyasszony iránt is kegyesen és udvariasan viselte magát, mint előkelő nők iránt szokás. A király udvarában nagy vigalmat rendeztek. Az egész népet összegyűjtötték, urat és parasztot a várba hittak, ellátták étel- lel itallal, mindennel a mit az ember csak kívánhat.

Szép és esinos volt a más két testvér menyasszonya is, úgy a minister, mint a senator leánya, semmi kivetni való sem volt bennök; de korántsem voltak a legkisebb fiu menyasszonyához hasonlíthatók, annyival szebb és bájosabb volt ez náloknál. Midőn esküvőre indultak, a király a legki- sebb fiu kocsijába ült, a többiek pedig külön hajtattak.

Megérkeztek a templomba és az esküvőt elvégezvén, ismét visszaindultak a királyi palotába. Utközben a király kérdezte fiától, ki a menyasszonyával együtt ugyanazon ko- esiban ült: No fiam már mond meg, kitől kaptad ezt a szép menyasszonyt? Jaj, atyám, úgy van az, a hogy mondtam — felelt a fiu, a mi van az erdőben, azt lehet ott kapni; az én menyasszonyom az erdőben volt, még pedig egér volt. No, fiam, ez csakugyan hozzád illő felelet, mondja rá a ki- rály, és még sem esufolta már eserebogárnak, sem nem bo- szantotta úgy, a mint azelőtt szokta volt, hanem menyétől kérdezte meg, hogy miféle nemzetségből való. Ez mindjárt el is beszélte neki az egész történetet, mondván: Az én apám egykor hatalmas király volt, ki engem férjhez akart adni egy emberhez, a kihez én nem akartam elmenni s nem is mentem el. Ez pedig bosszorkány volt, a ki minket vala- mennyien és egész birodalmunkat egerekké varázsoit. Ez már a va ázslásnak 40-ik esztendeje, de mivel én tudtam, hogy fiad egyszer eljő és engem feleségül vesz, soha sem voltam kétségbe esve; és minthogy ő végre csakugyan eljött és en- gem eljegyzett, mi ismét élő emberekké változtunk vala- mennyien. Így lettem az, a mi vagyok, s ott van az erdőben a váram s ott vannak alattvalóim az én hatalmam alatt. — Erre végre a király is úgy felvidult menyé beszédére, hogy azt sem tudta hova legyen örömeiben és haza érkezvén a templomból jól ettek s ittak a király várában öt napig tartó lakadalmat csaptak s míg végre az egész nép elszéledt a vár- ból. A fiu pedig, kit azelőtt eserebogárnak csufoltak, király lett felesége birodalmában és sokáig boldogul élték.

Itt a vége.

A bányavidéki róm. kath. esp. kerület plebá- niáinak rövid története.

Írja: **Kovács Gyárfás.**

C. *Boitza*. 1. A keletkezése és további sorsa. Boitza bányahelység, nevét valószínűleg „báje“ (hány) szó kicsinyi- téséből „baitia“ (bányaiskola) után nyerte. Magyarosan te- hát Kis-bányának nevezhetnék. Régebben Zarándmegyében s

így a szorosabb értelemben vett Magyarországhoz tartozott; Zaránd felszátatása után azonban Hunyadmegyébe kehele- tetett. (Pléb. tört. 1. l.)

E plebánia keletkezését is a bányászat eredményezte, melynek művelésére ide is épen mint Nagyág és Csertés-Hon- dolra a mult két utóbbi században számos kül- és belföldi bányász vándorolt be. A plebánia története (1. l.) szerint az itteni katolikusok kezdetben a szomszéd Trestiaiba jártak vasár- és ünnepnapokon szentmisére és a trestiai lelkész jog- hatósága alatt állottak. Nagyon valószínű, hogy a trestiai lelkészek csak magán káplánjai lehettek az itt volt Gyulay- féle uradalomnak s a templom is az uradalomhoz tartozott. Legalább ez tűnik ki azon körülményből, hogy az oláhok az 1784-ik évi Hóra-lázadaskor míg a trestiai német bányászok- kat nem bánták, addig a kápolnát a magyar uradalommal együtt kifosztják és feldolják. (Rev. l'Horia 1784. 168—169 l.)

Azonban a távolság megkövetelte, hogy istentisztelet Boitzán is tartassék. Miért a boitzai bányászok 1769 évben egy régi faépületet (Kramm) templommá alakítanak át és külön lelkészetet létesítenek. (Pléb. tört. 1. l.) Kolosy Antal Schematismusa szerint a plebánia ezen első szervezése 1767-ben történt, míg Kovács József abrudbányai plebános 1831 június 13 án írt s a plebánia rövid történetét magában foglaló s a püsp. hatósághoz szóló felterjesztése szerint a boitzai fatemplom (oratorium) építése 1763-ra esik. (Pléb. tört. p. 17.)

A bányászok száma (kivált midőn 1772 évben — szin- tén Kovács József említett felterjesztése szerint — a boitzai bányaságot a kincstár magán tulajdosoktól kezébe kerítette) mindinkább szaporodván: már egy terjedelmesebb és a kívá- nalmaknak megfelelőbb templom építése lesz szükségessé és a hívek legfőbb ohajává. Ohajokat a magas kincstár a mos- tani kötemplom építése — és a toronynak a hívek költségén hozzáemelésével teljesíté is: „Parochialis — baec — Matrix Ecclesiae Boiczensis in Inelyto Comitatu Zarándensis ita circa annum 1784 e solidis Materiis, sine turri tamen et fornice, exstructa est sumtibus Excelsi aerarii sub felici regimine Augustissimae Imperatricis Mariae Theresiae, montium cura- tore agente perillustri domino Francisco Antonio Haberle. Consecrata est in honorem S. Joannis Nepomuceni martyris anno Domini 1786 Dominica tertia Octobris per excellentis- simum Domium Ignatium e Comitibus de Battyán Episcopum Transsylvaniae. Anno dein 1798 constructa est turris pariter e solidis materiis et fornix sumtibus metallurgorum in tota peripheria montana existentium stimulante eos spec- tabili Domino Casparo Urban, tunc peripheriae hujus montano Praefecto. Anniversarium dedicationis Ecclesiae celebratur Dominica tertia Octobris, patrocinium vero in festo S. Jo- annis 16-a Maji. (Decr. Szep. p. 3.)

Ugyanekkor vettek a bányászok egy toronyórát is és öntették Brassóban a két nagyobb harangot, melyek a toronnyal egyetemben 5136 rfrtba kerültek.

Fennebbi építkezésekre czéloz a templom hajója bolto- zatán levő következő felirat is: Theresia pla regina Me ereXII, popVLVs Vero paVper TVrrI aC fornCe DItaVIt 1798.

De e feliratban mint Kovács József megjegyzi: „a tör- ténelemmel ellenkező chronologicus hiba van, mely a temp-

lomot a halhatatlan emlékü Mária Terézia királynő ő felsége által építtetnek (1798-ban) jelez, a ki a történelem tanúsága szerint már 1780-ban halálozott el. Kiegyenlíthető ez úgy, hogy 1780 évben épült ugyan a templom, de csakis 1798-évben lett toronnyal ellátva; a felirat pedig csakis a torony építését jelzi; egyuttal örök emlékül azt is felemlítvén kinek költségén épült a templom. (Kovács József jelentése a püspökhöz. Pleb. tört. 17.)

A templom főbb felszereléseiről következőket jegyeztük ide:

Két oltárral bir. A nagyobb szent Nep. János, a kisebb pedig szűz szent Teréz tiszteletére van szentelve. (Decr. Szep. p. 1.)

Mint a templomtörténet megjegyzi, mindkettő csak egy oltár volt és Hujer Imre 1877-ben Linzből Felső-Ausztria fővárosából egy apáczárdából, melyet II. József császár felosztott — a két kehelyvel együtt hozatta. Az oltár ide érte a hozatalt is 63 frt 30 krba került. (Pleb. tört. 1. l.)

E Turri horologium et quinque Campanae resonant, quarum 1-a quatuor centenarios, 2-a duos et medium, 3-a unum et medium, 4-a Octuaginta libras, 5-a denique quadraginta libras appendit. (Decr. Szep. p. 8.) Az első, második és harmadik 1798-ból, a negyedik 1760-ból és az ötödik 1755-ből valók. — A másodikat 1822 évben Debreczeni Jakab 105 frton újra öntette. —

Megjegyzendő, hogy a bányászok a két nagyobb harangot oly feltétel alatt öntették, hogy temetések alkalmával a kisebb harangokat éretek és öveikért ingyen huzzák, azért semmi taxát a harangozásért nem fizetnek. A bányabivatalnokok azonban s a kereskedők, mesteremberek és mások, kik a császár és királyi bányászékhez nem tartoznak, akár a nagyobb, akár a kisebb harangot huzatják, díjt fizetnek. A nagyobb harangokért 4, a kisebbekért egy rfrtot. A bányász a nagyobb harangokért csak 2 rfrtot fizet. (Pleb. tört. 3. l.)

A ehorus a templom építésekor 6 mutatis orgonával lett ellátva.

A templom egyéb apróbb felszereléseit, mint száraz leltározást mellözöm most. Ezekről általánosságban akkor teszünk említést, midőn a jötevekről leendő szó. Itt azért még csak következőkről emlékszem meg.

A predikációszéket, orgonát és a sekrestyében levő szekrényt Urbany József plebános 1801-ben a hivatól begyűlt 34 frt 33 kron befesteti. 1843 évben pedig a predikációsék fölé koronát csináltatnak és 1845-ben újból festetik.

A selyemből készült arany-ezüsttel diszített Baldachinmot 1843 jul. 5 én Debreczeni Jakab szerzi be 135 frt költséggel. Vásárló volt Lönbárt Ferenc, III. éves pazmanita növendék pap, ki ugyanezen mennyezet alatt, mint erdélyi püspök vonult a templomba 1881 évben.

1843 April havában a Kalvaria rendeztetett a hivatolnak isteni üdvözítőnk szenvedése iránti ájtatossága emelésére ellátva fehér színre festett 15 kereszttel, melyeket a hivatol begyűlt 30 frton vásároltak. A fuzó hivatol gyűjtése folytán pedig ugyanezen czélra 1846 feketé vasárnapján beszerzetetett 14 statiókép. (Pleb. tört. nevezett évekről.) stb.

Kálmán Abraham a Debreczeny-féle alapítványból 1854-ben 160 frton csináltatta a templom melletti dombon levő

lépcsőket, melyek belyett 1891 évben Majnardis Antonio vállalkozó által Andesit (trachyt) kőből Müller János lelkész a templompénztár költégén új lépcsőzetet készíttetett. Felső része 21 f. méter fallal van körítve. Összesen 635 frtba került ez új alkotmány, mely nagy könnyűségére szolgál a jemplomba járó hivatolnak.

A régi toronyóra helyett 1892-ben új vétetett Schanz Emil bécsi gyárából. Loco 525 frtba került s minden útése figyelmeztet: köszönjétek ez alkotmányt Müller fáradhatlan buzgóságának.

De még elébb meg kell róla azt is említenem, hogy az öreg orgona sipja is berekedezvén, tatarozást követelt. Miért Klein Vilmos de George-zsal az egyházpénztár 50 frtján kitisztítják és Kollert gondnok valamin az egyház 10-10 frt költségen új fedél készíttetik, s most, mint Steiniczer Ede lelkész megjegyzi, pompáson szól. (Pleb. tört. 1885 évről.)

A templom és fabrikának időnkénti 1816, 1820, 1847, 1883 és 1888 évi tatarozásairól bővebben beszélhetnék még; de elegendőnek tartva említett éveknél csak „Plebániai történeteire“ hivatkozni bővebb adatok feltalálása végett, jelenleg áttérek a plebániai lak ismertetéséhez.

„A plebániai lak. A magas kincstár a közelő pénztár tanúsága szerint 1793 évben Haberle Antal Ferenc volt bányafőnök házához ötszáz frttal vette meg plebániai lakul. Ezen házról azonban megjegyzendő, hogy habár plebánialis háznak vétetett is meg, mai nap eme ház iskola. Ennek oka a lehet, hogy akkor Boiczán nem volt plebános, hanem részint a dévai, részint a körösbányai bulgarita szent Ferenc-rendi atyák által adminisztráltak, azért a szükség így kívánván, iskolának használtatott. Így beszéli a multból Kovács József 1831 évi jelentése a püspökséghez.“ (Pleb. tört. 18. l.)

Jelenleg két épület szolgál papi lakul: régi és új.

„A régi plebánialakot 1801-be a bányászok építtették 985 frt 57 kron Bukovai Ferenc bányanagy és Urbany József plebánossága alatt. Az épület fából készült. Három szobából, és egy konyhából áll beosztása és a pinceszéből.“ (Decr. Szep. 13.)

1881 évben Steiniczer Ede papsága alatt a mk. pénzügyminister a régi lelkészilak s részei tatarozása s az újabb lelkészi lakrészt építésére 1971 frt 71 krt engedélyezett 45.785 sz. rendeletével. Ennek folytán a régi lak kitaroztatva, szélesebb folyósóval körítettett s egyéb külső appendixei is tetemes átalakítás alá kerültek.

Az új épület a régi ház közelében úgy emeltetett, hogy fedél és tornác köti most egybe a kettőt, melyeknek megkisebített faskamarájáról azt mondja Steiniczer: „Remélem egyik successorom sem fog panaszkodni, hogy igen kicsiny a faskamara, inkább a fölött fog lamentálni, hogy nincs mivel a faskamarát meg is tölthetni.“ (Plebániai tört. 23.) 1888 évben Müller buzgósága ismét tataroztat.

A plebánia melletti kert mivélese kellemes szórakozást nyújt az itteni lelkészeknek. Az újabb idők lelkészei is, mint hajdan Czipszer, be kezdették gyümölcsfásítani. Sőt márt terem is a fáradság gyümölese.

Steniczer Ede és Müller Jánost dicsérhetjük ezen pomologikus munkásságokért. Kivált Müller 1891 évben a gróf Haller Ferenc-féle gyümölcsösből a plebániai, — fiu és leányiskola kertjeit 47 drb. nemes oltványval látta el — és 1892 évben méhest is állítottat fel, mintegy symbolisálni akar-

ván azon szorgalmas és tüdvös munkásságot, mely neki is és annyi elődjének egyik kiválóbb tulajdonságuk.

(Folyt. köv.)

Kisebb közlemények.

Iskola szentelés.

Csik-Szentkirály, 1892 nov. 20.

(Vége.)

A község által 1885 ben elkészített tervrajz az összes egyházi és községi lakási szükségletek figyelembe vételével készült. Habár jelenleg csak az iskolai tantermekre való égető szükség, mégis a község jól felfogott érdeke azt követelte, hogy tekintettel a jövőre egy költséggel a politikai község igényei is kielégítenek. Nem különben figyelembe véve azt is, hogy a tankötelesek gyarapodó száma nem sokára egy harmadik tanterem berendezését teszi szükségessé: azért a mérnöki rajzban 3 tanterem tanszertárral; 3 szobából álló tanítói lak kamrával és pinczével; egy községi gyűlés-terem, jegyzői iroda és zárka osztatott be és vétetett fel. Ezen műszaki rajz a 11627 frt 59 kban felvett költségvetéssel együtt 1890 szeptember 30-án megbírálás, módosítás, illetve elfogadás végett az egyházi főtanhatósághoz küldetett fel, honnan ugyanazon év november 26-án 3540 szám alatt felterjesztésünk leküldetett azon meghagyással, hogy az egyházi és községi képviselő testület által a tervrajzon teendő több apró módosítás eszközzése után újból terjesztessék fel.

Az egyház-tanács és községi képviselő testület a siker biztató meleg érzelmeivel fogadta a képvisek leiratot; az ajánlott módosításokat, valamint a község részéről adandó építési anyagokat ugyan azon év december 1-ső napján egyhangulag jegyzőkönyvre vétette, kifejezést adva egyttal annak is, hogy a község készpénzzel az építés költségeihez nem járulhat, felterjesztetni határozza.

1891 január 10-én 4385 sz. a. kelt püspöki válasz értelmében a vegyes gyűlésen ejtett megállapodásunk nemcsak helyesnek jeleztek, de egyttal az építkezés költségeinek fedezésére püspök ur ö Nagyméltósága saját pénztárából 1500 frtot volt kegyes felajánlani. Szép és örvendetes ajándék volt ez az egész községre nézve, mely épen Jézus nevenapján jutott tudomásunkra.

Ekkor az egyház leánya megszületett. A kis Jézus hozta épen nevenapján!

Azonban ez még csak a kezdetnek kezdete. A gyermeket fölnevelni, fölruházni nagy gondot adott, hogy az a mérnöki költségvetésben fölvevtt 11627 frt 59 krt érjen. Azonban a jóakarát és erős elhatározás csodákat művelhet. Mint a tavasszal kiröptülő méhek gyorsan dolog után látnak, hogy szabályos sejtjeiket kiépíthessék, a kicsinyeket táplálhassák és fölneveljék, télire maguknak elegendő élelmet gyűjthesenek: ugy e hitközség lakói 1891 nek tavaszán egész készség és szorgalemmal munka után láttak: a szükséges épület és deszka fát, követ, fővényt gyorsan összehordták.

Legtöbb gondot adott az építési költségek hiányzó részének előteremtése. E czélból fölkerestük mindazon helyeket és főurakat, a hová és kikhez csak valami összekötötési czímen kérvényeinkkel járulhattunk, fel a Felső trónjáig.

Kéréseink meg is hallgattattak s e czímen mintegy 800 frt bevételt értünk el. Ez vala a második forrás.

Harmadik forrás az iskolának jól és lelkiismeretesen gondozott pénztára volt, melyből püspöki engedélyvel 1664 frtot — mint a székely ember mondja — kivágtunk. Élő példa az, hogy a jól kezelt közvagyron mily jól értékesíthető a közügyek előmozdításában s mily jól résztul benne és általa a község minden érdekelt lakója. Az ács, kőmives és bádogos munkát 2060 frtért kiadtuk csikszmártoni Mátyás Ferencznek, az asztalos munkát pedig tusnádfürdői Ierszuczky Jánosnak 850 frt vállalati árért. Az így összeállított költségvetést, módosított tervrajzot, és vállalati szerződéseket 1891 Október 10-én helybenhagyás és megerősítés végett fölterjesztettük a főtanhatósághoz. Erre a főtanhatóság 1892 január 13-án 4392 sz. alatt kelt magas intézkedésével a költségvetést és szerződéseket a legnagyobb meglegedés — és elismeréssel tudomásul vette és megerősítette. Ekkor misem állott utjában annak, hogy az építkezés kezdetét vegye, má 1892 április 5-én tényleg meg is történt. S most már itt van a fölnevelt és felöltöztetett gyermek, merem mondani a község legügyesebb gyermeke, a templom legszebb leánya.

Érdemesnek tartom sorrendben fölemlíteni azok neveit, kik e tanintézetet jótékony adományaikkal fölségíteni szívesek voltak. Adományoztak 1) a király ö Felsege 100 frtot; 2) Püspök ur ö Nagyméltósága 1500 trt, 3) Gróf Andrassy Gyula 200 frtot; 4) Gróf Károlyi Sándor 200 frtot, 5) Ferenczy Ignác kolozsvári iparos sztkirályi szülött 50 frtot; 6) Nagy Imre helybeli birtokos iskola közmunka váltásági díjban 2500 db fedő cserepet; 7) Andrassy János 15 frtot; 8) Az iskolának egy jóakarója*) 100 frtot; kiknek újra és ismételten ez ünneppólyes perczben a tanintézet nevében hálás köszönetet mondok.

És ha ehez és más aprobebb betételi forrásokhoz hozzá adjuk a hitközség lakói által teljesített kézi fuvar és más nemű közmunka díjjainak pénzértékét, kitetszik, hogy az egész épület mint egy 6000 frtba került.

Ez tisztelt gyűlés! az épület történetének rövid leírása, mely hivatva van Jézus helyett és nevében azt mondani: „Hagyjátok hozzám jönni a kisdedeket.“ Miért? Azért, hogy itten tanuljanak mennyei és földi tudományt. Mennyei tudományt, mely a halhatatlan lelket kiragadja a romlandó föld salakjából, mely kibékíti sorsával a szegényt s nem engedti fölfulalkodni a gazdagot, hanem mindkettőnek megmutatja az emberi méltóságnak megfelelő magasztos végzést. Tanuljanak földi tudományt és hazánk zengzetes nyelvén, mert nyelvében él a nemzet; tudományt a földrajzból, hogy tágabb értelemben a világot, szűkebb keretben pedig a haza áldást és jólétet nyújtó földjét megismerjék; tudományt a természetrajzból, hogy a föld terményeit és kincseit felkutathassák és értékesítsék e földi élet boldogabbá tételére: tudományt a számtanból, hogy az elme gyorsan és biztosan oldja meg feladatát számításaiban; tudományt az alkotmánytanból, melyen a nemzet ezer éves multja nyugszik, melyről soha le nem térve fejlődik és halad tovább; melyre büszkén, önérettel e kardesörtetve hivatkozik, ha valaki ehez, mint fenmaradásának biztos alapjához romboló kezekkel nyulni merészel.

Az a tudomány az, melyre az iskola Jézus nevében ta-

*) Hosszu Ferenc helybeli plebános ur.

nitja a kisdedekek. És erre nagy szüksége van az emberiségnek, mert a tudomány ajtót nyit s beédesgeti a szelíd erőnyeket, a tudatlanság ellenben a kebelgyilkoló vétkeket erergeti be: a tudomány oly szekrény, melyben fölszámíthatatlan kincs, a népeket boldogító ismeretek aranyitkái rejlenek, ellenben a tudatlanság üres sír, melyben enyészet ólálkodik; a tudomány a lélek ablaka, melynél a természet és élet tüneményeit szemléleti, ellenben a tudatlanság földalatti börtön, melybe soha sem tekint Isten világa. Azok világosságra visznek, ezek sötétségben tartanak.

E világosság terjesztésére és sötétség eloszlatására van hivatva ezen ujonnan fölépült iskola, mely hogy sok gond és fáradságra került, kiki elgondolhatja, ha a semmivel határos kiinduló pontokra helyezkedik.

Azért uraim! engedjétek meg nekem, hogy ezen ünnepélyes perczben először is a közművelődés nevében köszönetet mondjak a hitközségnek azért, hogy a népnevelésnek mindörökké egy jobb, szebb és sikerdúsabb otthont emelt. A sok munka és fáradság jutalmát az utódok hátlájában bírandja.

Köszönetet mondok a politikai községnek, hogy a hitközséggel egyetértve és vállvetve egy költés és fáradsággal magának is állandó, szilárd, díszes és korszerű községi hivatalos helyiséget biztosított egy fedél alatt, hogy így mintegy látható képből legyen kifejezve, miszerint hitközség és politikai község kölcsönösen vannak hivatva a testi és lelki jólét előmozdítására.

Köszönetet mondok az egyházi tanács, községi képviselő testület és előjáróság tagjainak jóakarataért és buzgalmáért, melyet az építés között és folyama alatt tanusított.

Köszönetet mondok az építető bizottság tagjainak, kik minden anyagi elismerés nélkül, sőt néha szemrehányással illetve, odaadó és kitartó tevékenységet fejtettek ki e mű létrehozásában.

Köszönet végre az egyházi és világi tanfelügyelő uraknak, kik az építést nemcsak figyelemmel kísérték, de tanácsal és batoritással is szolgálni szívesek voltak.

A szót ez mondja: „Én ültettem, Apollo öntözte, de Isten az, ki a termékenyítést adta.“ Vagyis ezen épületet püspök ur ö Nagyméltósága ültette, szülte; a hitközség öntözte, fölemelte, és mindehhez, hogy sikerüljön Isten adta a segítő kegyelmet. Legyen áldott neve érette.“

E felolvasás bevégeztével Eltes Elek kir. tanfelügyelő ur emelkedett fel és a népnevelés és közművelődés nevében igen emelkedett hangon tartott beszédben mondott köszönetet a hitközségnek s mindazoknak, kik a szép és korszerű iskola felépítéséhez kézi munka, fáradság, erkölcsi támogatásukkal szükséges anyagok előállításával pénzbeli áldozataikkal hozzá járultak.

Ezután az iskolás gyermekek a Hymnuszt énekeltek el, mit a helyi népzene váltott fel s több szép darabot játszva el, a nép a Rákóczy induló hangjai hatása alatt távozott haza.

Az iskola szentelési ünnepélyen a ker. főesperes és kir. tanfelügyelő uron kívül jelen voltak: Székely Endre főszolgabíró, Szántó József megyei jegyző, Bogádi Gy. II. jegyző

Bandi Vazul, gymn. igazg., Csathó János, gymn. tan. urak, Dr. Csissér Miklós, M. Szász Károly körorvos urak, Gál Endre tisztii ügyész, s más vidéki és helyi értelmiségek stb.

A felszentelési ünnepélyt az iskola épület közszékháza termében 50 személyű közönség követte, mely alatt a szép pohárköszöntőkben legfőkébb a jótévköri iránti hála nyert öszinte kifejezést; különben a jó kívánatokból mindenkinek kijutott. Az ünnepélyt este az iskola két nagy termében rendezett vídám kedélyhangulatu népművelés zárta be. Isten szent kegyelme legyen népnevelésünk szent ügyén!

Egy jelen volt.

— **Megrendelési felhívás** Veszely Karoly ez. prépost, borbándi plebános és státusgyűlési egyházi jegyzőnek: „Az erdélyi rom. kath. püspöki megye auton. omiója, vagy is az 1711-től 1892-ig tartott erdélyi rom. kath. státusgyűlések nevezetesebb tárgyalásainak, határozat ainak, felterjesztéseinek és más ezekre vonatkozó okmányoknak gyűjteménye“ (z. közelebről megjelent 39 ivnyi művére. A műnek — melyet Kegyeimes Főpásztorunk f. é. január hó 26-án 308 sz. a. kelt magas iratában is a t. pajság és az érdekelt hívek figyelmébe ajánlani kegyeskedett, ára 3 frt. (Sacerdotibus erga novem Sacra ad intent. dantis intra trimestre absolvenda.) A megrendelések a szerzőhöz Borbánd (u. p. Gyulafehérvár) intézendők, ki a művet bérmentesen küldi meg.

— **† Légárd József** főgymn. tanár Sátoralja-Ujhelyen f. é. január hó 27-én életének 61. és tanárkodásának 31-ik évében elhunyt. A boldogult csaknem teljes 30 éven át tanárkodott Státusunk szolgálatában. Ezen hosszas működése áldásos emlékezetben marad. Hiszen ha egyebet nem is tanultunk volna Légárdtól, megtanultuk a hazát szeretni. Ezen haza- és fajszertét őt is akárhányszor ép egy a tulságba ragadta, mint mesterét Horváth Istvánt. Hangja remegett, könnyecsek gyűltek szemébe, midőn Mohi, Mohács. Világosról kellett magyaráznia: de midőn Árpád, szent László, Hunyady, Kinizsi, Zrínyi hős tetteiről beszélt, annyira éragadta lelkesültségre, hogy az utána következő tanárnak csaknem erőszakkal kellett őt az osztályból kitzakolnia. Jó profesorunk volt, számos tanítványának hálás kegyelete virraszt sirja telt. R. i. p.!

— **Megtérés.** Horváth Benjamin és Fekete Lina új házások Cserna-Kereszturon f. é. január 23-án lelkök sugallatát követve, Kálvin felekezetéből Agyaszentegyházunk kebelébe tértek. Mint a piskii buzgó plebános nekünk írja, már régóta indult meg Cserna-Kereszturon egy üdvös mozgalom, hogy az egész község ősei hitére térjen vissza.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: ZLAMAL AGOST.
Szerkesztőtársak: BALINTH GYÖRGY, Dr. CSERNI BELA, FEJÉR GERŐ, FORSTER JANOS.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.